

IF Metalls framtidsdiskussion inför kongressen 2011

Vårt samhälle och solidariteten

Förord

IF Metalls kongress den 17–20 juni 2011 kommer att ha tre fokusområden:

- Vårt samhälle och solidariteten
- Våra arbetsplatser och utvecklingen av hållbara arbeten
- Vår organisation och starkt medlemskap

Som underlag för medlemsdiskussionen inför kongressen har tre arbetsgrupper på uppdrag av förbundsstyrelsen tagit fram rapporter på dessa tre teman. Rapporterna beskriver inte alla aspekter inom områdena, men tar upp några viktiga frågeställningar. För att stimulera diskussionen ytterligare finns också flera öppna frågor i anslutning till texterna.

Syftet med rapporterna är att bredda diskussionerna inom förbundet och bädda för en bred principriktad debatt inför och under kongressen.

Rapporterna kan under hösten 2010 användas som diskussionsunderlag vid olika träffar och sammankomster i avdelningar, på klubbar och arbetsplatser. De är också ett underlag för avdelningar och medlemmar att skriva motioner kring.

Utifrån motioner, åsikter och idéer från de lokala diskussionerna samt de tre rapporternas slutsatser kommer förbundsstyrelsen att forma ett förslag till framtida

handlingslinjer. Dessa handlingslinjer kommer att debatteras och beslutas på kongressen.

I rapporten *Vårt samhälle och solidariteten* behandlas frågeställningar som vilka förutsättningar det ökade omvärldsberoendet ger för vårt framtida samhälle, vilka idéer vi har om hur samhälle och politik bör utvecklas samt vilka politikområden vi vill utveckla och hur. Industrins roll i en politik för tillväxt och jobb lyfts fram. Vi beskriver och diskuterar vår välfärdsmodell samt våra trygghets- och omställningssystem.

Stockholm i juni 2010

Arbetsgrupperna för IF Metalls framtidsdiskussion

Erica Sjölander, huvudsekreterare

Innehållsförteckning

Våra värderingar och våra politiska utgångspunkter	6
Värderingsförändringar	8
Facklig-politisk samverkan	10
Omvärldsberoendet	13
Globalisering och omvandling	14
EU-samarbetet	17
Tillväxt och jobb	21
Betydelsen av tillväxt och tillväxtpolitik	21
Industrins betydelse för tillväxt	22
Investeringar, produktivitet och företagande	23
Hållbar tillväxt i klimat- och miljöhanseende	25
Långsiktighet i den ekonomiska politiken	29
Finanskrisens härjningar i samhälls-ekonomi	32
Krisen och jobben inom industrin	37
Den röda arbetslinjen i stället för den blå	39
Inkomstskillnader	42

Trygghet och omställning	45
Välfärden	45
Skatterna	48
En rationell och modern svensk modell	51
Generell välfärd i trygghets- och omställ- ningssystemen	56
Arbetslöshetsförsäkringen	58
Sjukförsäkringen	63

Våra värderingar och våra politiska utgångspunkter

IF Metalls föreningsidé baseras på arbetarrörelsens mest grundläggande värdering om alla människors lika värde. De värderingar som vägleder IF Metalls verksamhet är jämlikhet, solidaritet och frihet. Vi tar strid mot främlingsfientlighet, rasism och andra antidemokratiska krafter. Våra värderingar ger oss utgångspunkter för de idéer vi har om utvecklingen av samhälle och politik. Värderingarna förenas med ett modernt tankesätt kring samhällsutvecklingen och politiken.

Jämlikhet handlar både om ekonomiska resurser och politiskt inflytande. Alla ska ha lika möjligheter att forma sitt liv och påverka samhället. Det innebär makt och inverkan på fördelningen av samhällets resurser, men också över hur själva produktionsresultatet fördelas via det fackliga inflytandet på arbetsplatsen.

Vår samhälls- och människosyn utgår ifrån att alla kan bidra, alla har någon förmåga som kan utvecklas. Utbildning och kunskap som når alla kan skapa ett mer jämlikt samhälle. Det är rationellt och effektivt för samhällsekonomin med jämlikhet.

Vi strävar mot en rättvis fördelning och minskade klyftor. En ökad jämlikhet är inkörsporten till ett samhälle som kan förbättra livskvaliteten för oss alla och ett

väsentligt steg för utvecklingen mot ett hållbart ekonomiskt system. Solidaritet står för ett gemensamt ansvar för varandra. Solidaritetens styrka är den gemensamma nyttan för dem som hjälper och de som blir hjälpta.

Jämlikhet förutsätter jämställdhet. I vår strävan mot ett jämlikt samhälle ingår också att möjligheterna och utfallet inte ska bero på om du är man eller kvinna. Ingen ska få sämre förutsättningar i livet på grund av sitt kön. I ett jämställt samhälle har kvinnor och män lika villkor på arbetsmarknaden och i samhället.

Arbetare är i en underordnad ställning i arbetslivet och behöver en facklig organisation och politiskt inflytande för att stärka sin möjlighet att påverka. En grundläggande uppgift för fackförbunden är att minska de anställdas underläge gentemot arbetsgivaren. Kollektivavtal krävs för att hindra underbudskonkurrens och ge ett lägsta pris för att utföra ett arbete. Facket ska utforma anställningsvillkor och andra sociala villkor i förhandlingar med arbetsgivaren.

Facket kan främja tillväxten genom att förhandla fram goda villkor för trygghet som ger löntagarna möjlighet att vara bättre rustade inför och positiva till förnyelse. Avtal och goda villkor bidrar till att minska arbets-skadorna, de bidrar till konfliktlösning, begränsar lönekonkurrensen och underlättar en arbetsorganisation som ökar produktiviteten.

Medlemmarnas vilja till utveckling, strävan efter solidaritet och rätt till trygghet sträcker sig utanför arbetsplatsen. Villkoren på arbetsplatserna påverkas av omvärlden. Därför drar vi slutsatsen att det fackliga engagemanget också måste omfatta industriarbetarnas gemensamma intressen i politiken i hela samhället.

Det är medlemmarnas intressen som är vägledande för varför vi engagerar oss i politiken, vilka frågor som vi engagerar oss i och vilka ställningstaganden som vi tar i olika politiska frågor. Många viktiga frågor för medlemmarna avgörs i riksdagen och kommunerna. Det handlar bland annat om en politik för att minska arbetslösheten, öka tryggheten vid omställning, förbättra utbildningsmöjligheterna och stärka välfärden.

Värderingsförändringar

De senaste decennierna har det skett flera värderingsförändringar i samhället som utmanar den traditionella fackliga synen och vårt fackliga arbete. Några exempel är en ökad individualisering, minskad tilltro till auktoriteter samt svagare och mer föränderliga lojaliteter. Det är inte så att kollektiva lösningar förkastas, men allt fler kräver att gemensamma lösningar också ska ge större utrymme för en individuell utveckling.

Förtroendet för politiker, politiska partier och fackliga företrädare har minskat trendmässigt. Människor är i dag mer ifrågasättande och kritiskt granskande, men också mindre aktiva på traditionellt sätt. Missnöje med

företrädare leder inte självklart till att man gör något åt problemen utan snarare avstår man från att delta. Samtidigt kan man inte utan vidare dra slutsatsen att det politiska engagemanget minskat, det tar sig i stället andra uttryck, exempelvis i kampanjrörelser kring enskilda sakfrågor, i bloggar och andra sociala medier.

Tidigare klassidentifikation har försvagats och arbetare ser sig ofta som medelklass. Den politiska rörligheten ökar och man bestämmer sig allt senare för vad man ska rösta på inför ett val (eller om man ska rösta alls). Allt färre är med i ett politiskt parti och politikerna har blivit mer känsliga för opinioner. Politiska heltidsuppdrag blir alltmer som ett vanligt yrke och uppfattas mindre som ett förtroendeuppdrag, vilket medför risk för en klyfta mellan de valda och väljarna.

En svagare ställning för kollektivet och de fackliga redskapen försvagar arbetarklassens inflytande i samhället. Att andelen arbetare i ekonomin minskar medför också en risk för att inflytandet försvagas. Utvecklingen leder till relativt mindre resurser att driva industriarbetarnas frågor och kan bli en nedåtgående spiral av förlorat inflytande. Att hantera denna problematik kan på lite längre sikt bli en överlevnadsfråga för IF Metall.

Finns det konflikter mellan intresset och behoven hos individerna och kollektivet?

Hur starkt står engagemanget för våra värderingar hos dagens och framtidens industriarbetare?

Hur kan IF Metall arbeta för att utveckla solidariteten i samhället och stärka ställningen för våra värderingar?

Facklig-politisk samverkan

IF Metall ser facklig-politiskt arbete som en grundläggande del i ett fackförbunds uppdrag för att främja medlemmarnas intressen. Socialdemokraterna är det politiska parti med vilket vi inte bara delar syn på olika sakfrågor utan också har gemensamma värderingar att utgå från i synen på samhällsutvecklingen. Motivet för facklig-politisk samverkan med utgångspunkt i gemensamma värderingar är fortsatt starkt. Samarbetet med Socialdemokraterna har över tiden tjänat våra medlemmars intressen väl.

Genom den facklig-politiska samverkan kan IF Metall både stötta och påverka Socialdemokraterna för att besluten ska bli så bra som möjligt för förbundets medlemmar. Förutsättningarna för politisk påverkan förändras. Det finns därför stora möjligheter för IF Metall att nå resultat till nytta för medlemmarna genom att

samarbeta med andra som har liknande värderingar och som arbetar mot samma mål. I enskilda sakfrågor kan det också vara viktigt att samarbeta med flera politiska partier.

De senaste årens förändringar i den politiska miljön påverkar förutsättningarna för facklig-politisk samverkan. De politiska majoriteterna i svenska beslutande församlingar växlar allt oftare och att bilda en majoritetsregering blir utgångspunkten.

Sedan hösten 2008 samarbetar Socialdemokraterna med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det kan ibland göra det svårare för IF Metall och LO att påverka politiken i olika sakfrågor. Nya samarbetsparter och andra väljargrupper prioriteras av Socialdemokraterna, vilket kan innebära ett minskat inflytande för fackföreningsrörelsen.

Dessutom innebär en minskad socialdemokrati ytterligare risk för ett minskat politiskt inflytande för facket. Därför är det viktigt att fackföreningsrörelsen inte förlorar i styrka så att den politiska kraft som arbetar för våra frågor och idéer blir svagare. Samtidigt finns det också möjligheter i en bredare politisk samverkan. Exempelvis kan Miljöpartiet via det rödgröna samarbetet påverkas att föra en mer fackföreningsvänlig och industrivänlig politik än tidigare.

Hur stärker vi industriarbetarnas intresse för, engagemang i och påverkan på politiken?

Hur kan den facklig-politiska samverkan med Socialdemokraterna utvecklas och behöver den kompletteras med andra verktyg?

Hur påverkas IF Metalls facklig-politiska arbete av valresultatet?

Omvärldsberoendet

Sveriges stora omvärldsberoende gör att förändringar i omvärlden medför nya förutsättningar. Det innebär att det hela tiden ställs krav på förnyelse och en hög omställningsförmåga. Sveriges omvärldsberoende kommer med stor sannolikhet inte att minska framöver. Större osäkerhet och snabba omvälvande förändringar i världsekonomin får snabb effekt i svensk industri och i Sverige.

Den globala finanskrisen bidrar till att den ekonomiska och industriella världskartan fortsätter att ritas om. Fler delar av ekonomin blir internationellt konkurrensutsatta, inte bara traditionella exportindustrier. Det sker en fortsatt utveckling av världshandeln där Asien/Kina får en ökad betydelse och USA/EU minskar i betydelse. Tillväxtländer i Asien ökar snabbt som andel av världens efterfrågan och produktion. Många länder konkurrerar om nya jobb och investeringar i produktionsanläggningar. Utvecklingen i tillväxtländer driver även på strukturomvandlingen av svensk industri.

Den globaliserade ekonomin skapar möjligheter till ökat välbefinnande, men det fordrar sociala skyddsnät för anställda som tvingas till omställningar. Internationell solidaritet och samarbete är fortsatt viktiga verktyg för att möta det internationella kapitalet och ställa krav på en effektiv och rättvis omställning.

Ökad handel och utvecklande av globala produktionsnätverk kräver att länder konkurrerar med varandra på rättvisa villkor. Men så sker inte i dag, då länder försöker stärka sin attraktionskraft för produktion genom att inte efterleva fackliga rättigheter, genom att använda barnarbete eller på andra sätt erbjuda billig arbetskraft. Därför krävs det såväl internationella som nationella regelverk för att sätta press på länder och företag att efterleva grundläggande fackliga och mänskliga rättigheter.

Globalisering och omvandling

Internationaliseringen omfattar nästan alla företagens verksamheter. Det gäller bland annat utveckling, produktion och handel, men också ägande, finansiering och marknadsinsatser. Företagens globala strategier påverkar förhållandena för de anställda i många länder. Inflytande för de anställda i företag med verksamheter i flera länder är en avgörande fråga för den fackliga styrkan. Omvärldsberoendet medför att arbetsgivarna har stärkt sina positioner i förhållande till de fackliga.

Att följa svenska företags verksamhet utomlands är en viktig facklig uppgift både lokalt och nationellt. Ju mer företagen agerar globalt, desto viktigare är det att samordna den fackliga styrkan som finns i världen och arbeta mer intensivt för att få till stånd gemensamma globala fackliga strategier.

För dem som arbetar inom multinationella företag är samarbetet med de anställda i andra länder mycket viktigt. Våra fackliga representanter i multinationella företag samarbetar i dag ofta med kolleger på europeisk och global nivå inom företaget.

Att möta de multinationella företagen genom att sluta internationella ramavtal är att använda vår fackliga metod på en global nivå. Det är de anställda som vet bäst hur arbetsplatserna fungerar och genom samarbete med de anställdas organisationer kan företaget snabbt komma till rätta med missförhållanden.

I andra länder finns inte sällan en facklig tradition i synen på strukturomvandling som inte helt ligger i linje med våra utgångspunkter. Å andra sidan är politiken som syftar till att behålla arbetskraften i företagen vid en tvär efterfrågekris mer välutvecklad i flera andra länder än den är i Sverige.

I andra EU-länder finns exempel på statliga stöd för att behålla jobb under en kris. Syftet är att överbrygga kriser och nedgångar genom att hålla kvar arbetskraft i företagen och snabbt kunna öka produktionen när konjunkturen vänder uppåt. Finanskrisens dramatiska effekt på efterfrågan gör en sådan politik välmotiverad.

Under krisen hade det varit bra om även industribetarna i Sverige i större utsträckning hade kunnat ha

kvar sin anställning och fått mer stöd till utbildning. Det betyder dock inte att vi vill att staten ska subventionera olönsamma företag i allmänhet. Problem uppstår med en politik som skyddar arbetstillfällena i olönsamma företag om den är långvarig, vilket riskerar att hämma utveckling och tillväxt.

Det finns en stark press på omstrukturering i alla industriländer. Den defensiva strategin att försvara jobben genom att tumma på villkoren blir i praktiken en låglönekonkurrens. Vi vill i stället hålla fast vid vår syn att bejaka strukturomvandlingen om den sker på ett socialt acceptabelt sätt för våra medlemmar.

Om facken i olika länder bjuder under varandra uppstår en nedåtgående spiral som leder till dumpning av löner och arbetsvillkor. I stället krävs ökad facklig samordning över gränserna. Att bilda stabila allianser med fackliga organisationer i och utanför Europa för att motstå den typen av utpressning blir viktigare ju lättare det blir för företag att flytta sin verksamhet till andra länder.

Sverige har hittills klarat globaliseringens utmaningar på ett ganska bra sätt. Internationella studier visar att mer utvecklade system för trygghet och omställning, som det svenska, bidrar till en högre produktivitet och tillväxt av jobb i sektorer med hög produktivitet. I Sverige har vi också haft en lång period med reallöneförbättringar för industriarbetarna.

Hur kan vi arbeta för att komma närmare målet om en rättvis värld med mänskliga fri- och rättigheter?

Behöver vi utveckla vårt förhållningssätt till den fackliga politiken i omvärlden när det gäller struktur-
omvandling, trygghet och omställning?

Hur kan vi vidareutveckla det internationella fackliga samarbetet och stärka våra internationella fackliga relationer både inom företagen och i de fackliga federationerna?

EU-samarbetet

EU-medlemskapet gav Sverige en ny möjlighet att möta det ökade omvärldsberoendet. Våra erfarenheter under 15 års medlemskap visar att EU-samarbetet påverkar utvecklingen i Sverige och inte minst svensk arbetsmarknad. Utvidgningen av EU till 27 länder gör att samarbetet i dag till stora delar ser annorlunda ut än när vi blev medlemmar 1995. De ekonomiska, sociala och kulturella skillnaderna är mycket större än tidigare. Det nya fördraget har också utvecklat EU-samarbetet.

EU-samarbetet har påverkats av de allvarliga effekter den ekonomiska krisen fått i flera av medlemsländerna. Samarbetet i sig har underlättat hur man kunnat han-

tera den djupa ekonomiska krisen. Utan den gemensamma valutan hade förmodligen osäkerheten varit ännu större och detta hade även påverkat Sverige och andra länder som står utanför euron negativt.

Den samordning av ekonomisk-politiska stimulansåtgärder som skedde för att möta krisen har varit viktig för att bromsa nedgången och inleda återhämtningen i EU-länderna. Problemen med ansträngda statsfinanser i flera euroländer är en utmaning som kommer att påverka det framtida eurosamarbetet och EU i stort.

Arbetsmarknadslagstiftningen inom EU är i huvudsak nationellt baserad, men EU:s regler påverkar också. Utvecklingen på den gemensamma marknaden påverkar förutsättningarna för löntagarna i Europa. Investeringar, etableringar, samgåenden och omstruktureringar av företag driver på utvecklingen mot ökad avreglering. Vi riskerar social dumpning då länder strävar efter att nå konkurrensfördelar genom sämre villkor, lägre skatter och lägre miljökrav.

I många av Europas länder fastställs minimilöner och andra villkor genom beslut av de nationella parlamenten. Sverige och de andra länder som har kollektivavtalsmodellen måste värna sin tradition så att EU-direktiv inte förutsätts införas genom lagstiftning. Vi behöver visa att vår modell, med parter som via kollektivavtal genomför motsvarande innehåll som i EU:s lagstiftning, är en tillfredsställande metod att genomföra direktiven på arbetsmarknaden.

Det finns en oro för att den fortsatta politiska och ekonomiska integrationen i Europa kan komma i konflikt med viktiga fackliga intressen. Arbetsrätt och kollektivavtal kan inte utan problem underordnas exempelvis EU:s konkurrensrätt och vissa andra politikområden.

Ibland har EU-regler medfört oönskade effekter i Sverige och detta kan vi bäst möta genom att stärka vårt fackliga arbete för att påverka EU. Mycket av det som händer inom EU skulle ha påverkat oss även om vi inte hade varit medlemmar.

EU-samarbetet ger en möjlighet att reglera marknaden genom minimiregler som blir bindande för alla länder. När de politiska förutsättningarna är till de röda partiernas fördel kan man nå längre. Av stor vikt är därför vilka politiska partier som har störst inflytande i ländernas parlament och även i Europaparlamentet. Europaparlamentets betydelse har ökat, eftersom det har medbeslutanderätt med ministerrådet när EU-lagar antas. IF Metalls samarbete med Socialdemokraterna är även i det sammanhanget mycket viktigt.

IF Metall arbetar med att driva fackliga frågor inom EU. Vi vill utveckla de fackliga möjligheterna i EU-politiken och arbetar aktivt för att påverka EU:s utveckling. Det sker genom engagemang i svensk EU-politik, genom europeiskt fackligt samarbete och genom opinionsbildning för att påverka EU:s institutioner.

Är vi tillräckligt bra på att använda oss av EU-medlemskapet?

Hur kan vi utveckla vårt fackliga och politiska arbete i olika EU-sammanhang?

Vad blir effekten om gemensamma EU-regler får ett ökat genomslag i vardagen?

Tillväxt och jobb

Betydelsen av tillväxt och tillväxtpolitik

Tillväxt är en viktig förutsättning för möjligheterna till ökad jämlikhet. God tillväxt har skapat förutsättningar för den sociala välfärd vi har i dag, och en stark offentlig sektor har bidragit till goda förutsättningar för tillväxt.

Tillväxt är grundläggande i ett rättvist och tryggt samhälle och bidrar till att vi kan komma närmare våra fackliga mål. Tillväxten är ett medel för att nå bättre ekonomiska villkor och rättvis fördelning. Tillväxt ger också via skatterna mer gemensamma resurser att fördela och därmed möjligheter till en förbättrad välfärdspolitik.

För att få en hög tillväxt krävs att vi klarar att anpassa och förnya våra företag och våra yrkeskunskaper. Det kräver investeringar i ny produktion och att de anställda kan utföra nya arbetsuppgifter. Ibland sker det i befintliga företag, ibland innebär det att viss verksamhet läggs ned och att nya satsningar sker på annat håll.

Olika politiska värderingar ger olika svar på frågan om hur politiken ska främja tillväxt, och erfarenheterna skiljer sig åt mellan olika länder. Dagens tillväxt driver omvandlingen av ekonomin och förändrar förutsättningarna för framtida tillväxt. Politik som ska främja tillväxt blir därmed komplex.

Skillnaden i politiska värderingar märks tydligt i synen på i vilken mån och hur politiken ska föras för att främja tillväxten. Det finns olika sätt att nå målet om tillväxt. En politisk bedömning görs av hur mycket omfördelningen av inkomster och storleken på offentlig sektor påverkar förutsättningarna för tillväxt.

IF Metalls utgångspunkt är att en politik för tillväxt gör skillnad. Att skapa en effektiv politik för tillväxt och jobb bygger enligt vår syn på en aktiv näringspolitik, forskningspolitik och utbildningspolitik. Industrins konkurrenskraft kan på så sätt stärkas. Att göra strategiska satsningar på forskning är mycket viktigt för svensk industris framtida konkurrenskraft.

En aktiv näringspolitik och samarbetet mellan politik och näringsliv är viktigt. Tillväxtpolitiken hänger också tydligt samman med en politik som främjar förmågan till förnyelse och omställning vid de ständiga förändringar som sker. Ekonomin behöver hela tiden tillskott av ny teknik, innovationer och produktion för att kunna ge fler arbetstillfällen och ett högre välbefinnande för alla.

Industrins betydelse för tillväxt

Svensk ekonomi är beroende av utvecklingen i omvärlden, ett beroende som alltid har varit stort men som ökat kraftigt under de senaste decennierna. Kopplingen till omvärlden är särskilt stark för branscher med stor export och svensk exportindustri fungerar som känslspröt ute på världsmarknaden.

För att en stark välfärd ska kunna byggas måste det vi producerar konkurrera på världsmarknaden. Industrin är en viktig motor för en sådan utveckling. Sveriges samlade välfärdsnivå beror i stor utsträckning på hur väl industrin förmår hävda sig i bytet av varor och tjänster med omvärlden. Slutsatsen blir att ett exportberoende land som Sverige måste ha en politik som gynnar och utvecklar industrin.

Industrin har en långsiktigt minskad andel av direkt sysselsättning i ekonomin. Det betyder dock inte att industrins betydelse för tillväxten minskat. Kopplingen mellan industrin och andra delar av ekonomin gör att industrin i hög utsträckning påverkar utvecklingen i hela samhällsekonomin.

Industrivaror står för två tredjedelar av exporten (och importen). Andelen har minskat under senare år till förmån för den växande tjänsteexporten, som också till stor del intimt hänger ihop med varuexporten. Industrin har en snabbare produktivitet utveckling än övriga näringslivet, vilket ger tillväxt och reallöneutrymme för hela samhället. Industrin är också mycket viktig för forskning och utveckling. Industrin stimulerar teknikutveckling och användning av ny teknik i hela samhället.

Investeringar, produktivitet och företagande

Människors vilja att driva och utveckla företag och företagens möjligheter att växa är en viktig grund för tillväxt. Det är inte antalet företag som är avgörande för

tillväxten utan det är värdena som företagen skapar. Att stimulera till att testa nya affärsidéer är positivt, men det blir fel om människor tvingas att bli företagare med låg lönsamhet för att alternativet är dåliga trygghets-system.

Långt ifrån alla egenföretagare är entreprenörer, i bemärkelsen att de är innovativa och vill växa och agera under osäkerhet. Tillväxtpolitiken måste inriktas på att främja företagens skapande av stora värden på basis av investeringar och produktivitet och inte bara på att öka antalet småföretag i allmänhet.

Företagens produktionsresultat måste delas. Ägarna som satsat i företagen måste få något tillbaka. Löntagarna har utöver löneökningar också intresse av att en del av produktionsresultatet stannar kvar i företagen och investeras i ny och modern produktionsutrustning. Det skulle inte ske om inte ägarna fick avkastning på sitt investerade kapital. Investeringarna är avgörande för att produktion och produktivitet ska kunna öka så att det uppkommer nya resultat att fördela. Ökade reallöner bygger på att produktiviteten ökar.

För att öka produktiviteten krävs investeringar i både människor och maskiner. Tekniska förbättringar, ökad kompetens och skicklighet ökar produktiviteten. Produktivetsförbättringar kan man vinna tillfälligt genom att de anställda jobbar snabbare och hårdare. Sådana produktivetsvinster är dock aldrig uthålliga. Långsikt-

igt hållbara produktivitetsvinster blir det när maskiner, arbetsorganisation och produktionsprocesser utvecklas så att arbetet bedrivs på ett smartare sätt.

Produktiviteten kan också öka genom att man använder mer maskiner och andra verktyg. Produktiviteten påverkas även av investeringar i transport- och kommunikationssystem, innovationssystemens utformning och effektivitet liksom utbildning. Faktorer som ett väl fungerande rättsväsende, ett stabilt och väl utvecklat finansiellt system, frånvaro av korruption och tillit människor emellan har också betydelse. Samhällets totala produktivitet påverkas dessutom av förändringar på grund av att sektorer och bransher med hög respektive låg produktivitet ökar eller minskar.

Hur kan svensk industri behålla en god produktivitetsutveckling?

Hur bör företagen agera när det gäller investeringar, utdelningar och bonus?

Hållbar tillväxt i klimat- och miljöhänsen

Ofta förknippas industrin med sådant som skadar miljön. IF Metall ser inte så på svensk industri. De ”gröna jobben” finns inte bara i nya branscher som uppfinner nya smarta miljövänliga produkter, de finns i alla typer

av industrijobb. Många av dagens gröna jobb finns inom industrin. Ska vi klara klimathotet måste alla branscher och företag bidra till omställningen.

Sverige har visat att det är möjligt att minska utsläppen av växthusgaser och ändå ha ekonomisk tillväxt. Inte minst har svensk industri varit ledande i omställningen på flera områden. Investeringar i moderna industriprocesser har gett väsentligt lägre utsläpp, trots en kraftig ökning i industriell produktion, och har i kombination med bättre resursutnyttjande och effektivare energiförbrukning också minskat kostnaderna för företagen.

De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för företag i industrin att anpassa sig till nya miljökrav varierar dock stort mellan branscherna. En del branscher har högre krav på sig till snabb omställning, alternativt måste de stå för en stor del av anpassningen, exempelvis fordonsindustrin och stålindustrin. En ökad medvetenhet om hur skärpta krav på utsläpp och energiförbrukning långsiktigt påverkar sysselsättningen medför en bättre beredskap att hantera de omställningar i arbetslivet som våra medlemmar kan drabbas av.

Vi har goda möjligheter till en mer hållbar ekonomisk utveckling och industriell produktion. Stora delar av den traditionella industrin är redan i dag en del i omställningen till nya energikällor och minskad klimatpåverkan. Åtgärder kan vidtas både när det gäller att få

till en klimatvänligare produktionsprocess och att själva produkten är miljövänlig.

Utan stålindustrins produkter kan man inte bygga några vindkraftverk. Kan man minska stålindustrins klimatpåverkan genom att minska utsläppen av koldioxid från produktionen menar vi att detta är minst lika gröna jobb som några andra.

De stora satsningarna på att förbättra bilarnas miljöegenskaper kan bara ske om vi har konkurrenskraftiga bilföretag. Industrin i Sverige använder en relativt hög andel biobränslen för sin energiförsörjning och ökar andelen tillförd förnybar energi till produktionen, främst vindkraft.

Klimatpåverkan kan också minska genom att man förbättrar transporterna till och från industrins anläggningar. Det är viktigt att det finns en bra infrastruktur kring industrin i hela landet.

IF Metall är ingen miljöorganisation, men vi behöver bli bättre på att samarbeta med andra inom detta område. IF Metall kan särskilt bidra till klimatomställningen genom att i vårt fackliga arbete verka för utveckling av produkter och tillverkningsmetoder som har bättre miljöegenskaper. Nya industrijobb växer fram inom miljö- och energiteknik i såväl befintliga som nya företag. Klimatomställningen av industrin och våra medlem-

mars kompetens och utbildning på dessa områden är frågor som kommer att växa i betydelse.

Klimatfrågan handlar i grunden om hur vi hushållar med våra naturresurser och vilka effekter det får på vår ekonomi och välfärd. Många utvecklade länder har byggt upp sina samhällen och sin välfärd genom användningen av fossila energiresurser som olja, kol och naturgas. Efterfrågan på fossil energi ökar i snabb takt med den ekonomiska tillväxten i utvecklingsländerna. Alla länder har rätt till ekonomisk tillväxt och social utveckling utan att låsa in sig i ett alltför stort beroende av ändliga och farliga fossila energiresurser.

Sveriges beroende av fossil energi är förhållandevis lågt jämfört med många andra länder tack vare en stor produktion av vattenkraft och kärnkraft. Men vi drabbas indirekt av att en ökad efterfrågan på fossil energi driver upp energipriserna.

Den energiintensiva industrin i Sverige har genom åren gjort stora energieffektiviseringar och arbetar med ständiga förbättringar. Trots det är energi fortfarande en stor kostnadspost inom den energiintensiva industrin. Högre energipriser gör det samtidigt mer lönsamt att bygga ut andra förnybara energikällor som vindkraft, solenergi och vågkraft. Energipriserna i Sverige kan inte öka snabbare än i våra konkurrentländer. Industrin behöver också utveckla andra konkurrensfördelar som kan uppväga ökade el- och energipriser.

Hur påverkar miljö- och klimatfrågorna medlemmarnas arbetssituation och vår fackliga organisation?

Kan vi som facklig organisation påverka företagen att minska sin klimatpåverkan och utveckla teknik som motverkar den globala uppvärmningen?

Kan energifrågan bli mindre av ett problem och mer av en konkurrensfördel för svensk industri?

Långsiktighet i den ekonomiska politiken

Både tilltron till välfärden och möjligheten att motverka konjunktursvängningar med finanspolitik kräver långsiktigt hållbara offentliga finanser, som är en förutsättning för att kunna bygga en stark välfärd. Förändringar i ramverket för den ekonomiska politiken som gjordes på 1990-talet har bidragit till att svensk ekonomi stått starkare i krisen. Prisstabilitet via inflationsmål har tillsammans med en väl fungerande lönebildning gynnat reallöneutvecklingen.

Den ekonomiska politiken har flera mål och många olika medel. Målkonflikter uppstår och avvägningar måste göras från en samlad bedömning. En viktig uppgift är att uppnå stabil produktion och sysselsättning. En annan är att påverka inriktningen på produktionen och konsum-

tionen så att tillväxten och sysselsättningen kan utvecklas så bra som möjligt.

Fördelningen av inkomster och välfärd mellan olika grupper i samhället är också central för den ekonomiska politiken. Allt för stora svängningar i produktion och sysselsättning är kostsamt för samhällsekonomin, vilket motiverar att finans- och penningpolitiken förs så att svängningarna minimeras.

Efter den ekonomiska krisen på 1990-talet, då de offentliga finanserna hade körts i botten, ändrades den ekonomiska politiken till att mer fokusera på långsiktig stabilitet med normer och regler. Inflationmålet, en oberoende riksbank och långsiktiga regler för finanspolitiken – som offentligt överskottsmål, utgiftstak och kommunalt balanskrav – har införts. Genom dessa normer stabiliseras förväntningarna om statsmakternas agerande. Riksbanken ska med räntans hjälp stabilisera förväntningarna om inflationens ökningstakt kring 2 procent. Överskottsmålet i de offentliga finanserna ska skapa trovärdighet för att de offentliga utgifterna inte är större än inkomsterna.

De senaste decennierna har inneburit en starkare internationell påverkan på svensk ekonomi. Ramarna för ländernas ekonomiska politik påverkas av de finansiella marknaderna. Starka offentliga finanser ger ett större handlingsutrymme för nationell välfärdspolitik. Om de offentliga finanserna skulle försämrats kraftigt riskerar

vi att hamna i en situation som den på 1990-talet, då skuldsanering tog över dagordningen på bekostnad av en politik som gynnar tillväxt och välfärd.

Vid större svängningar i konjunkturen är motiven för finanspolitiska åtgärder starka. Det finns redan inbyggda "stötdämpare" i de offentliga finanserna, till exempel att i en nedgång minskar skatteintäkterna och utbetalningen till a-kassan ökar. Det kan också krävas extra åtgärder för att försöka mildra effekterna av en kraftig svängning. Den ekonomiska krisen motiverade mycket expansiva åtgärder. Efterfrågestimulansen som penningpolitiken kunde bidra med var otillräcklig.

De senaste årens kris visar att det är viktigt att ha ordentliga marginaler i statsfinanserna. Överskott över en konjunkturcykel är ett bra mål för att minska risken för stora underskott vid snabba konjunkturavmattningar. Staten bör inte långsiktigt låna till konsumtionsutgifter, men det kan vara befogat att låna till investeringar som främjar hög tillväxt eller ökar sysselsättningen. Statsskulden måste inte minska i alla konjunkturlägen men den måste balanseras mot framtida konsumtionsbehov. Växande statskuld i dag ökar framtida räntekostnader och tränger undan framtida reformer.

En stark generell välfärd och ett väl utbyggt trygghets- och omställningssystem gör de offentliga finanserna mer känsliga vid svängningar i den ekonomiska utvecklingen. De offentliga finanserna försämras när arbets-

lösheten ökar, vilket är en finess med ett stort offentligt åtagande och en offentligt finansierad välfärd. Men sedan 2006 har de inbyggda stöddämparnas omfattning krympt som en följd av skattesänkningar och sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen. Omfattande reformer som regeringen genomfört och som leder mot ett systemskifte förändrar också hur mycket av en konjunkturförändring som med automatik kan dämpas av statsbudgeten.

Hur ser vi på den ekonomiska politikens roll för att skapa förutsättningar för tillväxt? Är de regler och ramar som finns bra – eller behöver de utvecklas?

Finanskrisens härjningar i samhällsekonomin

De finansiella marknaderna avreglerades i de flesta länder på 1980- och 1990-talen, likaså marknader för olika produkter och arbetsmarknader. Kapitalismen och allt mer av fria marknadsinslag har spridits snabbt över världen, på gott och ont. Marknader är unika i sin förmåga att skapa effektivitet i användandet av de tillgängliga resurserna, men kan inte hantera produktion och prissättning av alla varor och tjänster på ett bra sätt. Svagheter på marknaden kräver en politik för att fungera bättre.

Det finansiella systemets huvuduppgifter är att förmedla betalningar, omvandla sparande till investeringar och hantera risker som förknippas med att låna pengar. En effektiv finansmarknad klarar att kanalisera överskott på finansiellt sparande till områden som har stora behov av investeringar men ont om sparande. Emellertid kan finansiella marknader förstärka svängningar och leder inte alltid till balans.

Finansiella marknader styrs av förväntningar om den framtida utvecklingen, men även av spekulation. Värderingen kan öka om marknaden tror att vinsten ska öka i framtiden. Värderingen finns bara så länge som tillräckligt många andra tror på värdet. Det finns alltså en tendens till inbyggd instabilitet i finansmarknaden.

Staten kan inte acceptera att betalningssystemet upphör att fungera och skyddar därför i slutändan alltid det finansiella systemet. Riskerna har därmed förstatligats, vilket kan öka riskbenägenheten på finansmarknaderna. Men motsvarande möjligheter till kontroll av risktagandet finns inte hos staten.

Finanskrisen och den efterföljande djupa lågkonjunkturen visar tydligt hur beroende samhällsekonomin är av ett väl fungerande finanssystem. Utan massiva insatser från regeringar och myndigheter hade det internationella finansiella systemet kollapsat. Vad som händer på våra medlemmars arbetsplatser och på finansmarknaderna hänger ihop och påverkar varandra ömsesidigt.

Bankerna är grunden i det finansiella systemet och ska vara stabila, något de inte har lyckats med eftersom regeringar världen över på olika sätt har tvingats rädda ett flertal banker från konkurs samt bistå med likvida medel. Bankerna hade inte tillräckligt stora buffertar, samtidigt som de tog för stora risker i värdepapper som visade sig vara värdelösa när finanskrisen slog till.

Med facit i hand är det enkelt att konstatera att bankernas affärsmodeller inte var hållbara, men det var nästan ingen som på förhand pekade ut bankerna som det stora problemet. Bankerna är inte heller ensamt ansvariga utan det finns en rad andra aktörer på de finansiella marknaderna som är medskyldiga. Obalanser har byggts upp under lång tid och har bidragit till att krisen blev så omfattande.

Centralbankerna har under en längre tid bedrivit en penningpolitik som hållit nere räntorna på historiskt låga nivåer. Det låga ränteläget har stimulerat ekonomin och bidragit till att driva upp fastighetspriserna och priset på värdepapper. Vissa av dessa värdepapper har visat sig vara komplicerade och få investerare förstod egentligen vad de köpte. Riskfyllda värdepapper har marknadsförts som riskfria alternativ. Resultatet är att riskpremierna, exempelvis räntor, har blivit betydligt lägre än vad de borde ha varit.

Finansmarknaderna präglas också av en omfattande spekulation och kortsiktighet. Jakten på avkastning

har exempelvis pressat förvaltare att ta risker som de inte borde ha tagit för att klara av att nå upp till målsättningarna och få ta del av bonusutbetalningarna. Banker och andra finansiella aktörer har ofta drivit på köp av komplicerade finansiella instrument eftersom de kortsiktigt kan vara väldigt lönsamma.

Låga räntor har lett till en ökad belåning. Aktieägare krävde att företag inte skulle binda mer ägarkapital än nödvändigt. En del företag har tvingats spara mer än nödvändigt eftersom de inte har haft tillräckligt mycket kapital i kassan. Likviditetsproblem har uppstått och även lett till konkurser, men många företag har kunnat återuppstå eftersom verksamheten i sig har varit sund. Turbulensen har varit störst på aktiemarknaden, där vissa ägare har haft för mycket skulder och tvingats sälja sina innehav i panik.

Stora värden som byggts upp under flera år försvann i samband med finanskrisen. En stor del av skulderna finns däremot kvar. Många länder i väst, exempelvis USA, Storbritannien och flera euroländer, har byggt upp stora budgetunderskott, som måste betalas tillbaka förr eller senare. Underskotten har dessutom ökat kraftigt i samband med de krispaket som har rullats ut. Detta bidrar till att dämpa återhämtningen framöver.

Diskussioner pågår om hur det internationella finansiella systemet ska reformeras för att förebygga framtida kriser. Det finns ett glapp mellan det globala kapitalets

fria rörlighet och de demokratiska institutionernas styrka och räckvidd. Debatten kring regleringar pågår för fullt och flera förslag har presenterats. Det är inte så att finansmarknaderna inte har varit reglerade tidigare, men de befintliga regleringarna har inte fungerat.

IF Metall vill se bättre regleringar av finansmarknaden, men det är viktigt att regleringarna inte dämpar tillgången på kapital alltför mycket. Problemen inom industrin är nästan uteslutande relaterade till att efterfrågan försvann och inte att företagen i allmänhet var i dåligt skick. Alltför mycket detaljreglering hindrar företagen från att investera. Därför kan vi inte detaljreglera finansmarknaderna i någon större utsträckning utan vi måste i princip välja vad vi kan tänka oss att leva med.

Hur får vi en finansmarknad som klarar företagets finansieringsbehov utan att för stora risker uppkommer?

Kan bättre regleringar av finansmarknaderna medföra att balansen mellan marknad och politik förskjuts till politikens fördel? Vilka effekter får vi då?

Krisen och jobben inom industrin

Svensk industri har gått igenom många tidigare kriser. Företag och hela branscher har förändrats, omstöpts och försvunnit. Sverige och svensk industri har varit bland de bästa i världen att hantera denna omställning. Den globala krisen 2008–2009 slog med full kraft mot svensk exportindustri. På samma sätt som Sverige under normala förutsättningar har gynnats av en omfattande utrikeshandel påverkades vi nu mer negativt än många andra länder när efterfrågan tvärt försvann.

När sysselsättningen minskat snabbt till följd av en ekonomisk kris tar det ofta lång tid att reparera. En svag konjunktur medför inte bara att efterfrågan på arbetskraft dämpas tillfälligt, en betydande del av jobben som förlorats kommer inte tillbaka. De nya jobben tillkommer inom andra yrken med andra och i allmänhet högre krav på utbildning. Många av dem som blivit arbetslösa de senaste åren riskerar att vara kvar i arbetslöshet under en längre tid.

Industriarbetarna drabbades oproportionerligt hårt av krisen och arbetslösheten ökade drastiskt bland IF Metalls medlemmar. Industriarbetarna har alltid varit bland de mest utsatta för konjunktursvängningar och strukturomvandling. Krisen skapar en ökad oro när förändringar sker snabbt och många förlorar jobben. Risken är stor att vi får se ökade problem med långvarig arbetslöshet bland medlemmarna.

Erfarenheterna från 1990-talskrisen säger att få av dem som drabbades då utbildade sig och/eller bytte yrke. Det är viktigt att det denna gång finns bättre möjligheter att skaffa den kompetens som krävs för att kunna ta de jobb som växer fram, både inom och utanför sin tidigare bransch.

I analyser av de kommande årens arbetsmarknad förutsägs att andelen arbetskraft med kort utbildning inom industrin minskar. Generationsväxlingen på arbetsmarknaden kan bli ett mindre problem för industrin när den äldre lågutbildade arbetskraftens jobb försvinner i strukturomvandlingen. Samtidigt förutses en ökad efterfrågan inom vissa industriyrken, främst de med högre kompetenskrav.

Mot bakgrund av en långsiktig trend av färre industriarbetare – hur kan vi driva på framväxandet av nya jobb inom industrin?

Hur ökar vi intresset för att arbeta inom industrin och hur får vi ungdomar att vilja utbilda sig till industriarbetare?

Den röda arbetslinjen i stället för den blå

Hög sysselsättning och låg arbetslöshet är ett självklart mål för IF Metall. Det är viktigt av flera skäl, både för individerna och för samhällsekonomin. Arbetslöshet ger ekonomiska förluster för den som drabbas och vid långvarig arbetslöshet riskerar kompetensen att urholkas.

För samhället innebär ökad sysselsättning högre inkomstnivå och tillväxt, vilket bland annat medför stignande skatteintäkter. En hög sysselsättning är också viktig för att öka jämlikheten och jämställdheten och för att minska ekonomiska och sociala klyftor i samhället.

Förutsättningarna för industrin och jobben förändras ständigt. Vår omställnings- och förnyelseförmåga är central och ju bättre den fungerar, desto bättre kan utvecklingen bli i tillväxt och sysselsättning. Den successiva omvandlingen mot mer kvalificerade arbeten är nödvändig både för bättre och mer intressanta jobb och för att upprätthålla konkurrenskraftiga företag som skapar tillväxt.

Dagens strukturomvandling sker i stor utsträckning genom att arbetsuppgifter slås ut snarare än företag och branscher. Strukturomvandlingen pågår alltså i högre grad inom ramen för de redan existerande branscherna och inte genom att en bransch slås ut och en ny växer fram. En modern arbetsmarknadspolitik måste ta hänsyn till detta. De som blir av med jobbet vid en strukturomvandling ska få möjlighet till utbildning och

ny kompetens samtidigt som investeringar i både existerande och framväxande branscher krävs för att få nya jobb.

För den enskilde krävs ofta en stor insats för att byta yrke eller bransch eller att flytta. De som mister sina arbeten måste finna nya och mer produktiva arbeten för att strukturomvandlingen ska bli positiv. Men utslagning av arbetskraft som inte kan tas till vara äventyrar hela utvecklingen. Hur efterfrågan på arbetskraft förändras är avgörande för arbetslösheten. Det krävs en tillväxtinriktad ekonomisk politik och en aktiv näringspolitik som stödjer efterfrågan på arbetskraft.

Alla människor måste få en plats på arbetsmarknaden. En röd arbetslinje handlar om att ta till vara varje människas vilja och förmåga, att rusta dem för de jobb som finns att få till en avtalsenlig lön. Det medför kontinuerlig utveckling av kunskaper, men också subventionerad sysselsättning för vissa grupper. Det är genom arbete som man kvalificerar sig för pension, socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkring, vilket ytterligare betonar arbetslinjens betydelse.

En röd arbetslinje handlar om att kombinera det ekonomiskt rationella med det socialt rättfärdiga. Långvarig arbetslöshet är oacceptabel och målet med insatser och stöd är återgång till ett arbete. Individerna har ett eget ansvar för att komma tillbaka i arbete, men även samhället har ett ansvar för att individerna inte hamnar

utanför som en följd av ändrade villkor och krav på arbetsmarknaden.

Genom att ge goda förutsättningar för omställning och förnyelse kan den röda arbetslinjen uppfylla ett större syfte än jobb och försörjning. Vi når ett samhälle med större förmåga att möta förändringar, med högre kompetens, mindre inkomstskillnader och högre produktivitet.

Långvariga och omfattande stöd till företag och branscher riskerar att bromsa omvandlingen i ekonomin och att snedvrیدا konkurrensen. De kan också tränga undan jobb som annars hade funnits på den öppna arbetsmarknaden. Men det kan ändå vara vettigt att subventionera viss sysselsättning, exempelvis riktat mot långvarigt arbetslösa eller arbetshandikappade. Från ett samhällsekonomiskt och humant perspektiv är det lönsamt.

Den borgerliga arbetslinjen är både orättvis och ineffektiv. Deras utgångspunkt är att människor inte vill arbeta. Det verkliga problemet, att färre kan försörja sig genom eget arbete, skylls på för generösa välfärdssystem. Sysselsättningen skulle öka genom sänkta inkomster från trygghetssystemen. Att det också skulle pressa lönerna har man valt att tala tyst om.

Meningen med den borgerliga arbetslinjen är att sämre trygghet ska ge sänkta anspråk i arbetslivet. Lägre krav på utveckling medför lägre löner, men också lägre

produktiviteten. Sänkta löner är ingen lösning för att minska arbetslösheten. Det leder i stället till lägre inkomster, minskad välfärd och sämre produktiviteten.

Hur ska vi få den röda arbetslinjen att bli en framgång mätt i hög sysselsättning, ökad jämlikhet och tillväxt?

Vad krävs för att alla människor ska kunna ta till vara sina möjligheter? Hur kommer vi närmare ett samhälle där allas förmåga och kompetens används?

Inkomstskillnader

Inkomstskillnaderna har ökat sedan 1980-talet, både till följd av marknadskrafter och till följd av politiska beslut. Den viktigaste förklaringen bakom de ökade ekonomiska klyftorna är den stora andelen arbetslösa, förtidspensionerade och sjukskrivna.

Den höga arbetslösheten efter 1990-talskrisen resulterade i en stor ökning av de ekonomiska klyftorna. När arbetslösheten nu ökat igen medför det ökade inkomstskillnader. Förändringar i trygghetssystemen och inkomstskatterna är också viktiga förklaringar till de ökade skillnaderna.

Den ökande konkurrensen på världsmarknaden medför en tendens till ökade löneskillnader inom länder. De som

arbetar inom arbetsintensiv produktion och med enklare administration i rika länder konkurrerar på ett omedelbart sätt med arbetskraft i låglöneländer. Det riskerar att leda till en press nedåt på löner och arbetsvillkor. Det har blivit svårare för facket att driva frågan om inkomstskillnader i rätt riktning. Att kapitalinkomsterna är snedfördelade i befolkningen förstärker också ökade inkomstskillnader.

I och med ökade ekonomiska klyftor och stora grupper med försämrade sociala villkor närmar vi oss tvåtredjedelssamhället, vilket innebär att en majoritet har det tillräckligt bra för att inte vilja förändra fördelningen på något avgörande sätt. Samtidigt visar opinionsundersökningar att de flesta svenskar inte vill ha ökade klyftor och stora inkomstskillnader i samhället utan snarare att dessa bör minska.

Den borgerliga regeringen påbörjade ett systemskifte under sin mandatperiod, vilket har fått effekter som minskad facklig organisationsgrad och urholkade socialförsäkringar – effekter som riskerar att förvärras om den borgerliga regeringen får fortsätta att styra Sverige under kommande mandatperiod. En politik som kan motverka det påbörjade systemskiftet måste snabbt införas av en rödgrön regering.

Inkomstskillnader och ekonomiska klyftor minskar främst genom en politik inriktad på ökad sysselsättning. Det i kombination med en lönepolitik inriktad på

minskade löneskillnader och en ambitiös fördelningspolitik baserad på ett solidariskt skatteuttag är ytterligare pusselbitar för att uppnå minskade klyftor.

Hur påverkas sammanhållningen i samhället av de ökade skillnaderna?

Vad är politiskt viktigast att prioritera för att minska klyftorna?

Trygghet och omställning

Välfärden

Vår utgångspunkt är en generell välfärdsmodell som bygger på solidaritet mellan människor och som främjar en god tillväxt. Välfärden handlar i grunden om solidaritet. Den bygger på ett gemensamt intresse, alla har nytta av systemet och det finns ingen tydlig gräns mellan dem som hjälper och de som blir hjälpta. Rollerna kan vara ombytta en annan gång. Av stor betydelse är inte bara den generella välfärdens omfördelning mellan individer utan också omfördelningen över enskilda individers liv.

Välfärden är också viktig för tillväxten. Exempel på detta är förskolan, som gynnar högre arbetskraftsdeltagande bland föräldrar och ger barnen en tidig grund för sin fortsatta utbildning.

Att Sverige jämfört med många andra länder har en högre andel kvinnor i arbetskraften är ett resultat av vårt välfärdssystem. En medveten politik med reformer i välfärden kan bidra till både en förbättrad jämställdhet och en högre tillväxt. En viktig poäng är att det finns en tydlig samhällsekonomisk rationalitet i en samhällsmodell byggd på jämlikhet och solidaritet.

Det är konkurrenskraftigt med omfattande trygghetsystem och omställningsförmåga. Detta har flera forskare och studier visat. Det finns dock flera utmaningar för den generella välfärdsmodellen framöver som är viktiga för IF Metall att diskutera.

Efter fyra år med en moderatledd regering som av ideologiska skäl vill minska den gemensamma välfärdens styrka och storlek, kombinerat med de senaste årens djupa kris i ekonomin, har många av IF Metalls medlemmar blivit arbetslösa och alla har fått en ökad otrygghet.

De försämringar som vi sett i trygghetssystemen riskerar också att minska andelen kvinnor på arbetsmarknaden och på så sätt öka klyftorna mellan könen. Vårt omvärldsberoende påverkar också välfärdsstatens utformning. Det har blivit viktigare att välfärdssystemen utformas så att de kan motverka oönskade fördelnings effekter till följd av strukturuomvandlingen.

Välfärdens långsiktiga finansiering är en utmaning som måste hanteras. Sverige kommer att ha fler äldre som behöver få del av välfärden och relativt färre i arbete. En ökad andel av befolkningen kommer att vara äldre än 60 år. Majoriteten av 40-talisterna kommer att lämna arbetsmarknaden under de närmaste åren. Dessutom väntas efterfrågan på välfärd, både i omfattning och kvalitet, att öka. Konsumtion av vård, omsorg och skola är högt prioriterat och människor är beredda att betala för det, antingen via skatten eller enskilt.

En hög sysselsättning och fler arbetade timmar är viktigt för hur välfärden ska finansieras framöver. Ju bättre vi kan lyckas med detta, desto lättare blir det att lösa frågan om välfärdens finansiering. Tiden i studier måste bli

effektivare och leda vidare mot arbete, fler invandrade måste ges möjligheter till jobb och fler som vill jobba heltid måste få chansen till det. Man bör också kunna anpassa arbetstider och arbetsorganisation så att fler äldre kan vara kvar på arbetsmarknaden till pensionen.

Personliga tjänster som utbildning och sjukvård är svårare att effektivisera på samma sätt som övrig produktion, men det finns ändå mycket att göra för att förbättra produktionen av välfärden. Till exempel kan ny teknik och nya innovationer tas till vara på ett bättre sätt. Att i större utsträckning lyssna på personalens idéer och satsa på kompetensutveckling samt ge ett ökat inflytande och självstyre kan också förbättra kvalitet och effektivitet.

Det handlar också om synen på skattefinansiering kontra avgiftsfinansiering och i hur stor utsträckning privata inslag ska få växa fram. Det kan komma ökade krav på större privata inslag av finansiering i välfärden. Att göra prioriteringar mellan olika delar av välfärden är inte enkelt, men kommer sannolikt att vara nödvändigt. Både verksamheternas utveckling och att stärka transfereringssystemen måste klaras av på rimligt sätt.

Förtroendet för en generell välfärd är också en viktig fråga. Det är viktigt att det finns ett brett stöd i befolkningen och att man tror på kvaliteten i verksamheterna och legitimiteten i trygghetssystemen. Nedskärningar i det tysta skapar besvikelse och misstro mot

systemet. Det krävs politiskt mod att öppet deklarerat och diskutera vilka prioriteringar man gör och vad man väljer bort.

Kan tillräckligt god kvalitet i den generella välfärden uppnås och till vilket pris?

Hur kan vi effektivisera den offentliga sektorn och trygghetssystemen för att klara av de behov som finns?

Skatterna

Skatterna har de senaste 20 åren på en mängd punkter förändrats bort från det system som bestämdes vid den stora skattereformen 1990–1991. Kraven på välfärden framöver gör att utrymmet för att sänka skatter är begränsat om vi vill ha en gemensamt finansierad välfärd. Efterfrågan på kvantitet och kvalitet i de offentliga välfärdstjänsterna väntas snarast öka. Vi har stora ambitioner för den gemensamma välfärden.

De stora skattesänkningar som skett de senaste åren har ökat de ekonomiska klyftorna. Fortsatta skattesänkningar kan äventyra välfärdens finansiering på lång sikt. Samtidigt är utrymmet för skattehöjningar begränsat.

Även om vi ser att en förbättrad generell välfärd på flera områden är välmotiverad krävs det att en majoritet

stödjer förändringen för att det ska vara möjligt att skattefinansiera den. Dessutom behöver en förändring ställas mot de prioriteringar vi redan beslutat om.

Sverige är en öppen exportberoende ekonomi och skatterna påverkar kostnaderna för produktion, investeringar och arbete här i Sverige. Världens länder har blivit alltmer sammanflätade och beroende av varandra.

En ökad rörlighet medför ökad möjlighet att välja var man vill verka. För kapitalet är det lättare att flytta och det är på det området som skattekonkurrensen mellan länder i första hand blir tydlig. Därför är det viktigt att skatten på rörliga skattebaser är internationellt konkurrenskraftig och att regelverken är stabila och förutsägbara.

Skatterna ska finansiera välfärden, de ska stimulera arbete och tillväxt samtidigt som vi har höga ambitioner för rättvis fördelning. Utformningen av skattesystemet kan påverka tillväxten. Skatter och transfereringar bör utformas så att de gynnar tillväxtfrämjande investeringar och arbete.

Det är en fördel om skattesystemet är stabilt, enkelt och överskådligt. Det minskar risken att man försöker komma undan från att betala skatt.

Utgångspunkten är likformighet i skatteuttaget på breda skattebaser, vilket innebär att olika skatter ska vara så lika som möjligt för att inte påverka eller sned-

vrida ekonomin. Det är inte skattesystemets utformning som ska avgöra vad företag och hushåll väljer att göra eller inte göra. Vissa negativa externa effekter som miljöpåverkan bör i regel punktbeskattas.

Man kan komma långt fördelningspolitiskt med ett skattesystem där procentuellt lika mycket skatt tas ut på alla individer. Sedan låter man utjämningsambitioner påverka hur de insamlade skattemedlen används och på så sätt uppnås en mer rättvis fördelning.

Stora inkomstskillnader i samhället motiverar en viss progressivitet i skatten på arbetsinkomst, vilket betyder att de med högre inkomst betalar en högre procentuell skatt.

Vid en förändring av skatterna är det viktigt att se hur effekterna slår. Bördan kan mycket väl huvudsakligen bäras av någon annan än den som avses. Vem som får stå för kostnaden beror på känsligheten i utbud och efterfrågan. Problemet med detta är att det ofta är de med svag ställning som får bära bördan, även när det är de med stark ställning som beskattas formellt. Det är därför viktigt att hela tiden ha i åtanke vilka effekter en skattehöjning eller -sänkning får på låginkomsttagare, arbetslösa med flera.

En solidarisk uppbyggnad av välfärden förutsätter långsiktig balans mellan den offentliga sektorns inkomster

och utgifter. Legitimitet för skattesystemet är viktigt för välfärdens finansiering. En bra välfärd i framtiden bygger på att vi har ett robust och legitimt skattesystem som är hållbart även med en ökad internationalisering och åldrande befolkning.

Hur bör skatterna reformeras för att vi bättre ska kunna uppnå våra mål?

Vilka möjligheter och hinder finns för att höja respektive sänka skatterna?

En rationell och modern svensk modell

Den svenska modellen på arbetsmarknaden är en sammanfattande benämning som inkluderar aktiv arbetsmarknadspolitik, hög facklig organisationsgrad och kollektivavtalstäckning, generös arbetslöshetsersättning och ingen statlig inblandning i lönebildningen. Till detta kan också läggas lagstadgat anställningsskydd och kollektivavtalsreglerade lägsta löner.

Modellen har kompletterats genom omställningsförsäkring och andra avtalsförsäkringar. Arbetsmarknadspolitiken bedrivs i offentlig regi, men kompletteras numera till en del av de partsstyrda försäkringsgivarna, till exempel Trygghetsfonden TSL och Trygghetsrådet.

Att upprätthålla en balans mellan arbete och kapital är viktigt för vår samhällsmodell. Starka parter på arbetsmarknaden är viktiga förutsättningar för modellen, men även staten har en viktig roll att spela. Staten bör vara intresserad av en fungerande dialog mellan arbetsmarknadens parter för att uppnå stabilitet i ekonomin. Man kan se det som en politisk uppgift att underlätta fackligt medlemskap och exempelvis stärka a-kassans koppling till facket, vilket är tvärtemot den politik som förts de senaste åren.

Styrkan med den ursprungliga formuleringen av solidarisk lönepolitik är att kraven på löneutjämning och rättvisa förenas med ekonomisk effektivitet. Samtidigt medför strukturomvandlingen krav på mer rörlighet och anpassningsbarhet från arbetstagarnas sida. I dag är löneutjämningen mellan olika grupper svagare, däremot samordnas löneökningstakten. Lönepolitiken medför ett omvandlingstryck, företagen måste alltid sträva efter högre produktivitet så att en högre lön kan betalas ut.

Den traditionella svenska fackliga positiva synen på rationaliseringsarbete i företagen och strukturomvandling har varit en konkurrensfördel för Sverige. Om den inställningen ska kunna hålla framöver behövs en rättvis och väl fungerande trygghet och omställning. En rörlighetsstimulerande aktiv arbetsmarknadspolitik med möjligheter till vidareutbildning måste finnas, men också en efterfrågan på arbetskraften som "blir över" till följd av omvandlingen.

Det behövs ett trygghets- och omställningssystem som jämnar ut svängningar och underlättar omställning när nya kunskaper behövs. Vinsterna av vårt bejakande av omvandling är ofta långsiktiga medan omställningskostnaderna kommer direkt.

Vår modell är samhällsekonomiskt rationell, vilket också gynnat tillväxten. Det är konkurrenskraftigt med ett omfattande trygghetssystem och omställningsförmåga. Ekonomisk trygghet ökar viljan att ta sig från ett arbete till ett annat i de delar av ekonomin som växer. Trygga människor är modiga människor.

Tidigare har omvandlingen varit socialt acceptabel, då vi haft ett väl utbyggt system för kollektivt riskbärande. Ekonomiska och sociala problem som uppstår till följd av omvandlingen försöker vi lösa kollektivt i stället för att lämna allt till individen. Svensk ekonomi får en konkurrensfördel och kan klara det ökade omvärldsberoendet utan folkets/fackets motstånd. Det är rationellt att det politiska systemet, via de gemensamt finansierade trygghetssystemen, tar ett huvudansvar för att hantera de effekter som uppkommer vid snabba förändringar.

Den borgerliga politiken har medfört att de kollektiva mekanismerna försvagas bit för bit och därmed möjligheterna till en trygg omställning. Ökade ekonomiska klyftor kan resultera i motstånd mot öppenhet, ny teknik och omvandling – faktorer som behövs för tillväxten – och kan därför bli mycket negativa för den framtida svenska utvecklingen om de tillåts fortsätta att öka.

En viktig lärdom av krisen 2008–2010 är att inkomstskydd och utbildningsmöjligheter vid plötsliga verksamhetsförändringar måste förbättras.

Det sker en utveckling av arbetsmarknaden mot högre krav, mer ansvar och ökad komplexitet i arbetet. Vår omställningsmodell medför också en kontinuerlig press uppåt på produktiviteten, vilket leder till att hela arbetskraften inte kommer att motsvara prestationskraven.

Utvecklandet av en stor låglönesektor har hittills hindrats av socialförsäkringarnas inkomstskydd och avtalens lägsta löner. Det finns dock grupper som har en bestående svag anknytning till arbetsmarknaden och som blivit utsorterade i den omvandling som pågår. Verktyg för att förbättra dessa människors möjligheter att bidra till samhället behöver utvecklas.

Det behövs investeringar i arbetsmiljö och arbetsorganisation för att fler ska kunna jobba mer utan att slita ut sig och för att kunna ta till vara dem som av någon anledning inte når upp till 100-procentig arbetsförmåga. Sverige borde bli ett föregångsland när det gäller att hjälpa äldre att arbeta längre och hjälpa arbetsskadade att komma tillbaka in i arbetslivet.

Med hjälp av anpassade verktyg och processer borde fler kunna vara kvar i arbetslivet på samma villkor som unga och friska. Det handlar om att tänka nytt och inve-

stera så att fler arbetar och bidrar till sin egen försörjning och till välfärden.

Staten borde driva på utvecklingen och därigenom skapa möjligheter för alla som vill arbeta att också kunna göra det. Det ska vara högproduktiva arbeten med konkurrenskraftiga löner.

Våra forskningsinstitut inom produktionsområdet borde satsa stort på att hjälpa anställda som inte klarar av att arbeta inom befintliga produktionssystem att ta sig igen. Staten borde även kunna finansiera investeringar i innovativa verktyg som underlättar återinträdet på arbetsplatsen och starta en testverksamhet för ny teknik.

Fackföreningsrörelsen i Sverige har bejakat en samhällsmodell som driver på strukturomvandlingen – hur ser vi på det i dag? Har utsattheten för marknadskrafter och strukturomvandling förändrats?

Hur kan vi vidareutveckla vår trygghets- och omställningsmodell så att den kan svara mot dagens krav?

De som finns utanför arbetsmarknaden – hur tar vi hänsyn till dem i den modell som vi förespråkar?

Generell välfärd i trygghets- och omställningssystemen

Försäkringar är en viktig social uppfinning som gör det möjligt att gardera sig mot ekonomiska risker. Försäkringar bygger både på solidaritet och egenintresse. Väl skötta socialförsäkringar som omfattar alla inkomsttagare och merparten av deras inkomster ger stora välfärdsvinster till låga skattekostnader.

Alla kan bli arbetslösa och sjuka men risken är större för låginkomsttagare än för höginkomsttagare. Genom att alla delar på risken kan vi utjämna inkomster samtidigt som vi upprätthåller krav på effektivitet och drivkrafter till arbete.

Tydliga och stabila villkor är bra i försäkringar. Kontroll och självrisker behövs för att se till att rätt personer får ersättning från försäkringen. Den stora principiella skillnaden mellan privata marknadsförsäkringar och socialförsäkringar är att de senare är obligatoriska. Detta medför att det är politiskt möjligt att bestämma hur avgifter tas ut och alla kan dela på risken. Dessutom är de rörlighetsfrämjande eftersom de inte är knutna till anställningen.

Ett nav för en röd arbetslinje är förändrings- och inkomsttryggheten. Våra trygghets- och omställningssystem är byggda som ersättningar baserade på inkomstbortfallsprincipen begränsat av golv och tak. För dem med högre inkomster täcker trygghetssystemen bara inkomstbortfallet till en viss gräns.

Taken i socialförsäkringarna och arbetslöshetsförsäkringarna har medfört att allt fler skaffat sig tilläggsförsäkringar då det allmänna systemet inte ger tillräckligt skydd, något som kan hota den generella politiken. Ett högt tak är därför viktigt för att behålla stödet för systemet. Grupper med lägre inkomster har ett stort intresse av att höginkomsttagare kan dra nytta av systemet så att de också ställer sig bakom inkomstbortfallsprincipen.

Ersättningsnivåerna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna bör vara 80 procent för de flesta. En sådan nivå är väl avvägd för att finansieringen av systemen ska klaras långsiktigt.

Ett mellanting mellan helt privat marknadsförsäkring och kollektiv socialförsäkring är avtalsförsäkringarna. Försäkrad inkomstrygghet blir naturligt en förhandlingsfråga då den ska finansieras ur löneutrymmet. I Sverige täcker många avtalsförsäkringar stora avtalsområden på arbetsmarknaden, och därför blir riskdelningen hygglig. Men de senaste åren pekar mot en större uppdelning mellan olika mindre kollektiv, vilket minskar riskdelningen och riskerar att försäkringen fördyras för grupper med högre risker.

Avtalsförsäkringar har framför allt syftat till att fylla ut de gropar som uppstått i de generella system som vi förespråkat. När groparna blir större är frågan om avtalsförsäkringarna också måste växa.

Om prioriteringar av vad som ska finansieras via skatten i välfärden medför att försäkringarna mot inkomstbortfall förlorar sin kraft kan resultatet bli att ansvaret delvis överförs till arbetsmarknadens parter. Samtidigt gäller det att hitta en balans så att inte de generella socialförsäkringarna urholkas genom att alltför mycket flyttas över till avtalsförsäkringar.

En grundtrygghetsmodell hotar den generella välfärden – hur höga tak och nivåer behövs för att inkomstbortfallsprincipen ska vara hållbar?

Kan och vill vi utveckla mer av avtals-/medlemsförsäkringar som en del av omställnings- och trygghetsmodellen? Hotar detta de offentliga försäkringarna?

Arbetslöshetsförsäkringen

Den borgerliga regeringen har infört stora förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Kostnaderna för att vara med i a-kassan har ökat och ersättningarna har blivit lägre.

Varje enskild a-kassas arbetslöshet bestämmer avgiftens storlek. Dessutom finns tilläggsförsäkringar i olika omfattning, vilket gör att slutresultatet av kostnader och ersättningar för olika grupper på arbetsmarknaden är mycket olika. En konsekvens är att en halv miljon valt att inte ha någon arbetslöshetsförsäkring alls.

Ett syfte med den borgerliga regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen var att påverka lönerna. Detta skulle uppnås genom att en högre egenavgift kopplad till arbetslösheten i den egna a-kassan skulle öka återhållsamheten i lönekraven. Men resultatet blev att när effekterna av finanskrisen slog ut jobb inom industrin fick industriarbetarna betala ett högre pris i form av ökad arbetslöshetsrisk och högre arbetslöshetsavgift.

Redan före den borgerliga regeringens försämringar fanns en utveckling mot sämre inkomsttrygghet vid arbetslöshet. Ersättningsnivåerna har inte hängt med under de senaste decennierna. Taket för ersättning har legat mycket under genomsnittslönen.

Vi kan konstatera att en övergripande upprustning av arbetslöshetsförsäkringen är nödvändig, men det finns olika vägar att gå för att förbättra systemet. Valutgången påverkar framtiden för IF Metalls a-kassa.

Vår syn på a-kassan har en ideologisk grund, men vår lösning måste också vara samhällsekonomiskt bättre och mer kostnadseffektiv. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring som dels ger ekonomisk trygghet under arbetslöshet, dels ger rimliga möjligheter att söka arbete där den kompetens som man har tas till vara och betalas med lön enligt avtal. Det ger trygghet för den enskilde och motverkar underbudskonkurrens.

En grundläggande tanke är att mer generösa ersättningsvillkor förbättrar matchningen. Då kan man ge sig

tid att hitta ett arbete som svarar mot den egna kompetensen. På så sätt kan arbetslöshetsförsäkringen främja den ekonomiska effektiviteten och bidra till långsiktig tillväxt och högre produktivitet. En solidarisk finansiering via offentliga medel förstärker försäkringen. Lika-behandling ökar rättssäkerheten och legitimiteten för systemet.

En viktig roll som arbetslöshetsförsäkringen har är att bidra till att hålla uppe lönenivåerna genom att den lön vi lägst kan tänka oss att ta ett arbete till inte pressas nedåt. Arbetslöshetsförsäkringen är därför minst lika viktig för dem som har ett arbete eftersom den, om den ger en skälig ersättning vid arbetslöshet, också kan upprätthålla avtalens minimilönenivåer.

En frivillig fackligt administrerad a-kassa som i huvudsak finansieras med offentliga medel är en grundläggande del i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vi menar att a-kassans fackliga koppling är av största betydelse för den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Att a-kassorna är kopplade till förbunden har betydelse för organisationsgraden. En hög facklig organisationsgrad är viktig för att fackförbunden ska kunna behålla sin legitimitet och kraft i partssystemet.

För att systemet med en frivillig facklig a-kassa ska fungera på bästa sätt är det viktigt att de allra flesta är med i försäkringen. För att nå dit igen måste försäkringen förbättras när det gäller ersättningsvillkor,

nivåer och avgifter. För att stärka den frivilliga fackliga a-kassan måste det bli mer attraktivt att vara med.

Vi slår vakt om kopplingen mellan det fackliga medlemskapet och medlemskapet i a-kassan. Medlemskap i a-kassan krävs om man är förbundsmedlem och vi värnar den decentraliserade handläggning av a-kassan som sker vid varje avdelning inom IF Metall.

Inom LO minskar antalet förbund som kräver medlemskap i a-kassan av sina medlemmar. En sådan lösning innebär i förlängningen att närheten till medlemmarna och det kunnande om arbetsmarknaden som finns i förbundet riskerar att gå förlorad. Branschanknytning och kännedom om den lokala arbetsmarknaden bidrar till att uppnå kvalitet och effektivitet vid a-kassehandläggningen.

Den borgerliga politiken är inriktad på att lägga ut arbetsmarknadsrisker och få facket att hålla nere sina lönekrav så att arbetslöshet inom sektorn minskar eller undviks. Vi tror inte på detta resonemang. Det är för stora variationer i arbetslöshet för att det ska vara möjligt att skapa en något så när heltäckande försäkring annat än i offentlig regi eller med offentliga subventioner. Vår lösning är att egenfinansieringen återgår till en lägre avgift för den enskilde medlemmen.

En högre ersättningsnivå och ett höjt tak i a-kassan är en dyrbar reform som måste vägas mot andra viktiga reformer. Det är dock väsentligt att förbättra ersättning-

en så att den verkligen ger 80 procent av den tidigare inkomsten till majoriteten av löntagarna. Dagens låga a-kasseersättning innebär för flertalet löntagare snarare att a-kassan blivit en försäkring med grundtrygghet.

Allt fler fackförbund har mer eller mindre frivilligt tecknat tilläggförsäkringar till a-kassan för att ge sina medlemmar en bättre inkomstbortfallstrygghet. De medlemmar som drabbas av arbetslöshet under en viss tid kan då via inkomstförsäkringen få utfyllnad upp till 80 procent av sin tidigare inkomst.

IF Metall har valt att inte teckna en kompletterande inkomstförsäkring. Det beror dels på att den höga arbetslöshetsrisken i förbundets branscher gör försäkringspremien för hög, dels på att IF Metall är av den principiella uppfattningen att den arbetslöshetsförsäkring vi har ska räcka för att ge en bra ekonomisk trygghet i omställningen från ett arbete till ett annat.

Hur vill vi att a-kassan ska se ut i framtiden (organisation, administration, finansiering, ersättningar osv.)?

Vad ska arbetslöshetsförsäkringen uppnå och vilka krav ska vi ställa på försäkringen?

Hur påverkas IF Metalls a-kassa?

Sjukförsäkringen

Den borgerliga regeringen har genomfört flera förändringar i reglerna kring de långtidssjukskrivna. Det gäller framför allt rätten till sjukpenning och hur bedömningen av arbetsförmågan ska göras. Förändringen har kallats rehabiliteringskedjan, men har inget direkt med rehabilitering att göra.

De nya reglerna innebär ett ökat tryck på den enskilde och kan i värsta fall leda till att den långtidssjuka förlorar både jobb och sjukpenning. Slutsatsen är att den borgerliga regeringens metod för att minska sjukskrivningar/förtidspensioneringar är misslyckad och att en ny politik krävs.

Socialförsäkringarnas trygghetsskapande uppgift fungerar om de krav som ställs på omställning upplevs som rimliga. Välfärdspolitikerna måste ha som mål att alla ska känna sig trygga. Omständigheter som vi inte kan kontrollera och som vi alla kan drabbas av orsakar inkomstbortfall, och därför har vi en försäkring. Den som drabbas av sjukdom etc. skyddas därmed från drastiska ekonomiska konsekvenser.

En väl utformad generell välfärdspolitik gararderar mot olyckliga omständigheter och stödjer människors självbestämmande. En sådan politik kan skapa frihet för den enskilde att forma sitt liv. Likabehandling och aktivt stöd gör att valmöjligheter finns.

En bra sjukförsäkring ger en bra ersättning till rätt personer. Den ger också trygghet till dem som inte behöver nyttja den i dag, eftersom de vet vad som gäller om de i framtiden blir sjuka. Vägarna tillbaka från sjukdom till arbete måste breddas. Fler måste få chans att ta till vara de förmågor de har och ges möjlighet till egen försörjning. Den som ändå inte lyckas och vars förmåga inte räcker till måste ha rätt till stöd och ekonomisk trygghet. Ett bra försäkringsskydd ger människor möjligheter att hitta tillbaka till arbetslivet, men också en rätt att inte arbeta när de är sjuka.

Det är rätt att ge människor som är långtidssjuka möjligheter att komma tillbaka till arbetslivet. Långa sjukskrivningar beror på dåligt fungerande rehabilitering och inte på överutnyttjande. För att förbättra utvecklingen måste fokus flyttas till människors rätt till hjälp och stöd för omställning snarare än om de nått gränsen för ersättningsdagar i sjukförsäkringen. Målet är ett humant och solidariskt samhälle.

Viktiga utgångspunkter för förbättringar är att sjukförsäkringen ska ge bra inkomsttrygghet vid sjukdom och att det måste finnas ett fungerande system för rehabilitering och stöd för att komma tillbaka i arbete igen. Förebyggande insatser i arbetslivet för att förhindra långvarig sjukdom är en viktig del. Med statligt stöd skulle parterna också kunna sluta ett heltäckande om-

ställnings- och rehabiliteringsavtal för aktiva insatser, så att människor snabbt kan komma vidare och tillbaka i arbete.

Hur kan vägen tillbaka till arbete från långvarig sjukdom underlättas?

Hur vill vi utveckla socialförsäkringarna och kopplingen till arbetsmarknaden?

Hur ska ansvaret för ohälsa, långtidssjukskrivning och rehabilitering delas mellan staten, arbetsgivarna/ företagen respektive individen?

